

Türkiye’de İklim Değişikliğine Karşı “Kent Ve Su” Arasındaki Koruma Kullanma Dengesinin Sağlanmasına Yönelik Stratejiler

Beratiye Meral AKDUMAN VURAL^{1*}

¹*Mudurnu Süreyya Astarıcı M.Y.O Mimari Restorasyon Programı
Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye*

**beratiyemeral.akduman@ibu.edu.tr tel: (05354182021)*

**iletişime geçilecek isim*

Özet: İklim değişikliğinin olası etkilerine karşı Türkiye’nin fiziki konumuna bakıldığında; potansiyel etkiler açısından Türkiye’nin risk grubu ülkeler arasında yer aldığı görülmekte ve böylece iklim değişikliğinin Türkiye’de neden olabileceği sosyo-ekonomik ve çevresel etkilerin önemi de ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de iklim değişikliğinin yarattığı ve giderek artan riskler, hükümetlerin ya da özel sektörün yatırım kararlarında net bir faktör olarak hesaba katılmamaktadır. Fakat değişken ve belirsizlik içeren iklim koşulları, iklim değişikliğinin etkilerinin belirginleşmesi için kapsamlı etki analizlerinin yapılması ihtiyacını doğurmaktadır. İklim değişikliği etki analizlerinin yapılması; Türkiye’de iklim değişikliğinin çeşitli sektörler ve sosyal kesimlere olan etkilerinin belirlenmesi, iklim değişikliğine uyum politikalarının fayda ve maliyetlerinin hesaplanması, iklim değişikliği politikaları konusunda farklı görüşteki paydaşların uzlaşmalarının sağlanması, belirsizliklerin azaltılması ve dolayısıyla önceliklerin netleştirilmesi açısından önemlidir.

Denetimsiz büyüyen kentlerin ve onların yakın çevrelerine verdikleri zararların, küresel ısınma ve çevre kirliliğini tetikleyen sorun alanlarının başında geldikleri görülmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de kentleşme olgusunun çevre kirliliği ve kaynak yönetimi ile olan ilişkisi değerlendirilirken, öncelikle ulusal ve yerel politikalar gözden geçirilmiş; kentlerde çevresel problemler ve kaynak yönetimi konularının doğru ortaya konulabilmesi için var olan kentsel çevre altyapı politikaları, sürdürülebilir kentsel çevre politikaları, ekonomik, toplumsal ve kültürel politikaları yeniden irdelenmiştir.

Planlama çalışmalarının olumsuz çevresel etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla uygulanması hedeflenen stratejik çevresel değerlendirme, çevresel etki değerlendirme gibi yöntemler ile uluslararası anlaşma ve sözleşmeler yürürlüğe konarak; planlama sürecinin niteliğinin artırılması, çevre duyarlı planlara ulaşılması ve yerelde halkın planlama sürecine etkin olarak katılması sağlanmalıdır.

İklim değişikliğine uyum konusunda suyun önemi yadsınamaz bir gerçek olduğundan; kent ve su arasındaki koruma kullanma dengesinin sağlanmasına yönelik uyumlu stratejiler geliştirebilmek için; üst ölçekte uyum politikaları geliştirilerek işbirliği teşvik edilmeli, ortak amaçlar tanımlanarak paydaşları bir araya getirecek bilgi paylaşım platformları organize edilmelidir.

Anahtar kelimeler: İklim, Koruma, Kent, Su.

Strategies For The Protection And Usage Balance Between "Urban And Water" Against Climate Change In Turkey

Abstract: *When we look at Turkey's physical location against the possible effects of climate change; Turkey appears to be among the countries of risk group, and thus, the importance of socio-economic and environmental impacts that climate change could cause in Turkey also emerges. The risks that created and increasingly by climate change in Turkey are not considered as a clear factor in investment decisions of governments or private sector. However, climatic conditions with variable and uncertainty creates need to be carried out comprehensive impact analysis to disambiguate the effects of climate change. Analysing of the climate change impact; determination of the impacts of climate change on various sectors and social groups in Turkey is important in terms of making calculation the benefits and costs of adaptation policies to climate change policies, ensuring consensus among different stakeholders on climate change policies, reducing uncertainties and thus clarifying priorities.*

Cities that are growing uncontrolled and the damages they cause to their immediate surroundings are at the primary of problem areas that trigger global warming and environmental pollution. In this study, while the relationship between urbanization in Turkey and environmental pollution and resource management was assessed, firstly national and local policies were reviewed; in order to be able to set forth the environmental problems and resource management issues in the urbans correctly, existing urban environmental infrastructure policies, sustainable urban environmental policies, economic, social and cultural policies were re-exemined.

Strategic environmental assessment to be implemented in order to minimize the negative environmental effects of planning studies, by putting into effect the methods such as environmental impact assessment and international agreements and conventions; it should be Increased the quality of the planning process, achieved environmentally sensitive planning and ensured that local people are actively involved in the planning process.

Due to the fact that the importance of water for adaptation to climate change is an undeniable reality; to develop coherent strategies for ensuring the protection and usage balance between city and water; Cooperation should be encouraged by developing compliance policies at the upper level and information sharing platforms should be established to identify the common objectives and bring the stakeholders together.

Keywords: *Climate, Protection, Urban, Water.*

1.Giriş

Sanayi Devrimiyle beraber hızla büyüyen kentler çevre sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Son 20 yılda giderek artan çevre sorunları kentlerdeki yaşam kalitesinin düşmesine sebep olmaktadır. Çevre sorunlarına karşı duyarlılık uluslar arası platformda giderek artış göstermiştir (Aygün, 2012). Bu sayede ülkelerin dikkati; çevreye duyarlı yaşanabilir kentlere çekilmek istenmektedir. Kentlerde yaşam kalitesinin düşmesi de sağlıklı ve çevreye duyarlı sürdürülebilir planlama ihtiyacını tetiklemiştir. Çevre sorunlarının sınır tanımamasından dolayı çevre konusunda ortak bir duyarlılık ve birlikte hareket etme gereksinimi doğmuştur (Keleş ve Hamamcı, 2012).

İklim değişikliğinden tüm ülkelerin farklı şekillerde etkilenecek ve çeşitli uyum zorluklarıyla karşılaşacak olmaları; bu konuda yapılan uluslar arası toplantılarda iklim değişikliğini azaltan tedbirlere öncelik verilmesini gerekli kılmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma sorunu olarak değerlendirebileceğimiz iklim değişikliği; hidrolojik döngüyle beraber su, orman ve toprağa yakından bağlı alanları da etkilemektedir. Bu bağlamda; değişikliklere uyum sağlayabilmek, değişimin etkilerini azaltabilmek ve afetlere hazırlıklı olmak amacıyla, kaynaklar ile mekanların yönetimini kullanarak çevre koruma, ekonomik kalkınma, eşitliği sağlama ve uluslararası uyum programları göz önünde bulundurularak, ulusal ve yerel uyum stratejileri geliştirilmesi, bunların mevcut ulusal bütüncül su ve kaynak yönetimi plan ve stratejilerine dahil edilmesi gerekmektedir. Uyum için gereken altyapının ne olduğu hususunda değerlendirme yapılarak, ihtiyaç duyulan altyapının planlanması ve finansmanı sağlanmalıdır. İklim değişikliği etkilerinin yanı sıra; inşaları için gerekecek uzun süre nedeniyle de büyük ölçekli altyapı tesisleri ile birlikte, küçük ve çevre dostu tesisler gibi uygun yaklaşımlar da göz önünde bulundurulmalıdır (İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı 2011-2023, 2012).

İklim değişikliğine uyum konusunda suyun çok önemli olduğu küresel ölçekte kabul edilmiş bir gerçektir. İklim değişikliği etkilerinin azaltılması ve iklim değişikliğine uyum tedbirleri arasında bulunan ortak gücün (ormanların ve ekosistemin korunması gibi) su alanında da belirlenmesi ve vurgulanması gerekmektedir. Kalkınma ve geçim için gerekli olan arazi ve su kaynaklarının iklim değişikliğine karşı savunmasız alanlar olduğu unutulmamalıdır.

Küresel, ulusal ve yerel düzeyde tüm kaynakların finansmanı ve seferber edilmesi için yeni yolların bulunması gerekmektedir. Bu bağlamda özellikle arazi kullanımının planlanması ile enerji ve suyun verimli kullanımını etkilemeleri nedeniyle yerel idarecilerin rolü vurgulanmalıdır.

1.1.Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Dünya'daki gelişmelerle paralel, ülkemizdeki var olan kültür varlıklarının zenginliğini ve çeşitliliğini korumak adına sürdürülebilir çözümler üretilmeye çalışılmaktadır. Uluslararası uygulama örnekleri ve çözüm modellerinin doğrudan ülkemize adapte edilmesinden ziyade ülke yapılanmasına, koşullarına ve kültür varlıklarımızın sayı, nitelik ve önemine uygun yeni çözümlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Üretilecek bu özgün çözümler, uluslararası çağdaş yaklaşım ve uygulama ilkeleriyle uyum sağlamalı ve örtüşmelidir.

Çalışmanın amacı; iklim değişikliğine karşı “kent ve su” arasındaki koruma kullanma dengesinin sağlanmasına yönelik uyumlu stratejiler geliştirebilmek için, üst ölçekte uyum politikaları geliştirilerek işbirliğine teşvik etmek ve farklı disiplinleri birleştiren ortak amaçlar tanımlamaktır.

Çalışmanın kapsamı; temel olarak dört bölüme dayanmaktadır. Çalışmanın amaç ve kapsamının anlatıldığı birinci bölümün ardından; iklim değişikliği konusunda Türkiye’de yapılan araştırma ve çalışmalar ile iklim değişikliğinin Türkiye’deki etkilerinin değerlendirildiği ikinci bölüm ile konuya genel bir giriş yapılmaktadır. Türkiye’nin ulusal iklim değişikliği uyum stratejisi üzerine yapılan çalışmalar üzerine kavramsal tanımlama ve açıklamaların detaylandırılmış olduğu üçüncü bölümde, bu konuda ülkemizde yapılmış farklı deneyim ve çalışmalardan çeşitli örnekler ortaya konmaktadır. Son bölümde ise, önceki bölümlerde değinilen ve tanımlanan kavramsal altyapı ile araştırmanın bir sonuca bağlanacağı değerlendirme kısmı bulunmaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada; iklim değişikliğine uyum konusunda suyun ve kent - su arasındaki koruma kullanma dengesinin sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır. Öncelikle, Türkiye’nin ulusal iklim değişikliği uyum stratejisi bu kavramsal çerçeve özelinde incelenerek değerlendirmeye açılmaktadır. Ardından; ülkemizde yapılan planlama çalışmalarının kapsam ve hedefleri, uygulama ve planlama çalışmaları ile karşılaştırılmaktadır. Literatür taraması sonucunda elde edilen verilerden yola çıkılarak; potansiyel etkiler açısından Türkiye’nin risk grubu ülkeler arasında yer aldığı görülmekte ve böylece iklim değişikliğinin Türkiye’de neden olabileceği sosyo-ekonomik ve çevresel etkilerin önemi aktarılmaktadır.

2. İklim Değişikliğinin Türkiye Bağlamında Değerlendirilmesi

İklim, yeryüzünün herhangi yerinde uzun zaman periyodunda gözlenen hava koşullarının ortalama özelliklerinin yanı sıra oluşma sıklıklarının zamansal dağılımlarının, gözlenen uç değerlerin, şiddetli olayların ve tüm değişkenlik tiplerinin bileşimi olarak tanımlanır (Türkeş, Küresel İklim Değişikliği Nedir? Temel Kavramlar, Nedenleri, Gözlenen ve Öngörülen Değişiklikler, 2007). İklim değişikliği ise, karşılaştırılabilir zaman dilimlerinde gözlenen doğal iklim değişikliğine ek olarak doğrudan veya dolaylı olarak küresel atmosferin bileşimini bozan insan faaliyetleri sonucu iklimde oluşan değişiklik olarak tanımlanır (Selçuk, 2009). Genel yaklaşımla iklim değişikliği, nedeni ne olursa olsun iklim koşullarındaki büyük ölçekli ve önemli yerel etkileri bulunan, uzun süreli ve yavaş gelişen değişikliklerdir (Türkeş, Hava ve İklim Kavramları Üzerine, 1997).

İklim değişikliğine yol açan insan kaynaklı faaliyetlerin oluşturduğu etkilerin giderek büyümesi ve çevre üzerindeki tehditlerinin ürkütücü boyutlara varmasıyla birlikte, bunun önüne geçme çabaları evrensel boyutta günden güne artmaktadır (Ceylan, 2005). İklim değişikliğinin oluşumunda her ne kadar gelişmiş ülkelerin payı daha fazla olsa da, sorunun etki alanı gelişmiş ülkelerle sınırlı kalmamaktadır. Bu nedenle iklim değişikliği küresel sorundur ve ancak küresel çabalarla çözümlenebilir. Bu amaçla ülkeler, sorunun çözümüne yönelik olarak uluslararası düzeyde çalışmalar gerçekleştirdikleri süreci başlatmışlardır. İklim değişikliğinin gerek oluşma, gerek sınırları olmayan sonuçları nedeniyle ülkelerin ilk dönemlerde soruna yönelik olarak aldıkları önce bölgesel, sonra ulusal önlemler yeterli olmamış ve uluslararası düzeyde ülkelerin birlikte çözüm yolları aramalarını ve hareket etmelerini gerektirmiştir (Babuş, 2005).

Küresel ısınmayla ilgili atılan adımlarda en çok dikkat çeken ve ülkelerin üzerine en çok yoğunlaştıkları protokol Kyoto Protokolüdür (Kocaman, 2009). Kyoto Protokolü 1997’de Japonya’nın Kyoto şehrinde, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi çerçevesi içinde imzalanmış ve ana hedefi fosil yakıtları azaltarak dünyadaki ısınmayı durdurmak olan ön antlaşmadır. Kyoto protokolünü kabul eden ülkelerin uymaları gereken koşullar; i) atmosfere salınan sera gazlarının 2008-2012 yılları arasındaki dönemde 1990

yılındaki seviyenin en az % 5'in altına indirilmesi, ii) sanayi başta olmak üzere tüm sektörlerde daha az enerji kullanılan teknolojiye geçilmesi, iii) fosil yakıtların azaltılması için alternatif enerji kaynakları kullanılması şeklinde sıralanabilir (Yaşar & Yıldız, 2009).

1992 yılındaki Rio Zirvesi'nin önerileri doğrultusunda 1996'da 160'dan fazla üye tarafından kurulan Dünya Su Konseyi'ne 2005'te 43 yeni üye kabul edilmiş olup, 65 ülkeden 340 üyesi bulunmaktadır (Ulusoy, 2007). Dünya Su Konseyi kamu kurumlarını, özel sektör firmalarını, BM'ye bağlı kuruluşları ve hükümet dışı organizasyonları kendine özgü ağ sistemi içinde bir araya getirmiştir. Dünya Su Konseyi'nin amacı suyla ilgili etkin koruma, kalkınma, planlama, yönetim ve kullanımın kolaylaştırılması gibi yaşamsal konulara yönelik bilincin ve duyarlılığın, yaşamın yararı temelinde ve sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde bütün yönleriyle ve en yüksek düzeydeki karar mekanizmalarıyla dahil bütün düzeylerde arttırmaktır (Dündar, 2007).

İklim değişikliği konusunda Türkiye'de yapılan araştırma ve çalışmalar, iklim değişikliğinin Türkiye'deki etkilerinin; artan yaz sıcaklıkları, batı illerinde azalan kış yağışları, yüzey sularının kaybı, artan sıklıkta kuraklık, toprak bozulması, kıyı erozyonu ve sel şeklinde olacağını göstermektedir. Bu durumun; gıda üretimi ve güvencesi için gerekli ve önemli olan su ve toprak kaynaklarının üzerinde ve dolayısıyla kırsal alanda kalkınma öngörülerini üzerinde olumsuz etkiler yaratması ve bu etkilerin şiddetinin giderek artması beklenmektedir. Örneğin, Türkiye'nin Ege kıyılarında yer alan Gediz ve Büyük Menderes Havzaları'nda bu yüzyılın sonunda yüzey suların %50'sinin kaybolacağı, tarımsal, evsel ve sanayide su kullanımında aşırı su sıkıntısı yaşanacağı tahmin edilmektedir (İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı 2011-2023, 2012).

Ekolojik dengenin korunması ve insan topluluklarının sürdürülebilir gelişiminin sağlanması için, su kaynaklarının bugün ve gelecekteki gereksinimleri karşılayabilecek en akılcı şekilde kullanılması gerekmektedir. Yeryüzünde en çok yararlanılan yenilenebilir su kaynağı akarsulardır. Özellikle dünya nüfusunun ve buna bağlı olarak da gıda gereksiniminin hızla artış göstermesi insanoğlunun akarsuları en fazla su tüketen sektör olan tarımda hemen hemen son damlasına kadar kullanmasına yol açmaktadır. Günümüzde birçok büyük akarsu, deltasına kadar ulaşamamaktadır. Önümüzdeki süreçte denizlerin yükselmesiyle bu gibi akarsu yatakları ile tuzlu sular karaların içlerine ilerleyecekler, toprak ve su kaynaklarında tuzlanmaya neden olacaklardır (Ateş, 2008).

Türkiye'de iklim değişikliğinin; özellikle su kaynaklarının azalması, taşkınların artması, orman yangınları, kuraklık ve çölleşme ve bunlara bağlı ekolojik bozulmalar gibi olumsuz etkilere neden olacağı öngörülmektedir. Türkiye'nin İklim Değişikliğine Uyum Kapasitesinin Geliştirilmesi Ortak Programı çerçevesinde gerçekleştirilen iklim öngörülerini, diğer çalışmalarını destekleyecek şekilde sıcaklıklarda belirgin artışlar ile hemen hemen bütün ekonomik sektörleri, yerleşimleri ve iklime bağlı doğal afet risklerini temelden etkileyecek biçimde yağış düzeninin yani su döngüsünün değişeceğini göstermektedir. Bu değişim öngörülerini yorumlandığında, Türkiye'de yağış ve sıcaklıklardaki değişimler, su kaynakları, tarımsal üretim, insan sağlığı, doğal afet riskleri ile ekonomik büyümeyi etkileyecek ve su gibi üretimde temel girdiyi teşkil eden faktörlerin miktar ve kalitesini düzenleyen ekosistem hizmetlerini de tehdit edecektir (İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı 2011-2023, 2012).

Genel olarak bakıldığında uyum; iklime dair belirsizliklerin ve bu belirsizliklerden kaynaklanacak risklere ve yeni şartlara uyacak kurumsal ve finansal yapıların, planların, programların, politikaların ve daha da önemlisi bunların üstünde temel bir stratejinin geliştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Ulusal İklim Değişikliği Uyum Stratejisi'nin

çerçevesi; ülkenin sürdürülebilir kalkınma politikaları doğrultusunda, iklim değişikliğinin sosyo ekonomik sektörlere olacak birleşik etkilerinin bertaraf edilmesi ya da bu etkilerden fırsatların yaratılmasıdır. Öncelikli hedefler, ulusal, bölgesel ve yerel düzeydeki yapısal ihtiyaçlar ve öncelikler (farklı vadelerde) tespit edilerek, yasal, kurumsal ve finansal altyapıya, planlama süreçlerine ve katılımcı mekanizmalara dair potansiyel engeller dikkate alınarak belirlenmiştir (İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı 2011-2023, 2012).

Türkiye’de henüz, iklim değişikliğinin yarattığı ve giderek artan risklerin geleneksel kalkınma politikaları açısından sonuçları, hükümetlerin ya da özel sektörün yatırım kararlarında net bir faktör olarak hesaba katılmamaktadır. Fakat değişken ve belirsizlik içeren iklim koşulları, Türkiye’de iklim değişikliğinin etkilerinin belirginleşmesi için kapsamlı etki analizlerinin yapılması ihtiyacını doğurmaktadır. İklim değişikliği etki analizlerinin yapılması; Türkiye’de iklim değişikliğinin çeşitli sektörler ve sosyal kesimlere olan etkilerinin belirlenmesi, iklim değişikliğine uyum politikalarının fayda ve maliyetlerinin hesaplanması, iklim değişikliği politikaları konusunda farklı görüşteki paydaşların uzlaşmalarının sağlanması, belirsizliklerin azaltılması ve dolayısıyla önceliklerin netleştirilmesi açısından önemlidir. Bununla birlikte; Türkiye’de son dönemlerde çeşitli alanlarda uygulanan bazı politikalar, iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamayı destekleyicidir. Bunların başında; sürdürülebilir orman yönetimi, tarımda suyun akılcı kullanımı, entegre havza yönetimi gibi su kaynaklarının yönetiminde çağdaş yaklaşımlar ve kırsal kalkınma politikaları gelmektedir. (İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı 2011-2023, 2012)

İklim değişikliğinin olası etkilerine karşı Türkiye’nin fiziki konumuna bakıldığında; potansiyel etkiler açısından Türkiye’nin risk grubu ülkeler arasında yer aldığı görülmekte ve böylece iklim değişikliğinin Türkiye’de neden olabileceği sosyo-ekonomik ve çevresel etkilerin önemi de ortaya çıkmaktadır.

3. Türkiye’nin Ulusal İklim Değişikliği Uyum Stratejisi Üzerine Yapılan Çalışmalar

Küresel ısınma ve çevre kirliliğini tetikleyen sorun alanlarının başında denetimsiz büyüyen kentler ve onların yakın çevrelerine verdikleri zararlar gelmektedir. Bunun başlıca nedeni, sorunu önleyici kentsel ve bölgesel politikaların bulunmaması, mevcut planlama araçlarının ve mevzuatın yetersizliği ve uygulamalardan kaynaklanan hatalardır. Türkiye’de kentleşme olgusunun çevre kirliliği ve kaynak yönetimi ile olan ilişkisi değerlendirilirken, öncelikle ulusal ve yerel politikaları gözden geçirmekte yarar vardır. Kentlerde çevresel problemler ve kaynak yönetimi konularının doğru ortaya konulabilmesi için var olan “kentsel çevre altyapı politikaları”, “sürdürülebilir kentsel çevre politikaları”, “ekonomik, toplumsal ve kültürel” politikaların yeniden irdelenmesi önem taşımaktadır.

Türkiye’de sürdürülebilir kentsel gelişmenin mevcut planlama sistemi mekanizmaları kullanılarak gerçekleştirilmesine ilişkin bir geçiş süreci yaşanmaktadır. Son 50 yılda ‘planlama sistemi ve kültürü gecekondulara yapılaşması ve standartlara / yönetmeliklere uygun olmayan uygulamaların geriye dönük af ile yasallaştırılması, büyük altyapı gelişiminde geriye dönük yasallaştırma uygulamaları ve yasal planlama süreçlerinde yaygın olarak halkın katılımının olmadığı ve tepeden inme merkezi karar alma özellikleri taşımaktadır’ (Kocabaş, 2000).

Türkiye’deki mevcut planlama sistemi ve kültürü sürdürülebilir kentsel gelişimi desteklememektedir. Mevcut planlama sisteminin eksiklikleri:

- ulusal kalkınma planlaması ile ilişkilendirilmiş bir mekânsal planlama sisteminin ve stratejilerinin olmaması;
- uzlaşmış bir planlama vizyonu ve stratejisinin bulunmaması;
- mevcut planlama sisteminde parçacı uygulamaların varlığı ve yetki karmaşası;
- çok başlılık, aynı mekânsal düzeyde birden fazla planlama otoritesinin var olması;
- aynı mekânsal birimde birden fazla plan yapılması;
- kurumlar arası eşgüdüm ve işbirliği eksikliği;
- alt kademelerde geleneksel planlama tipinin hala sürmesi; ve
- hızlı gelişen toplumsal yapının gereksinimlerinin bu geleneksel ve durağan yaklaşım ile karşılanamaması olarak belirlenmiştir (T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009).

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından başlatılan, “Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı Hazırlama Projesi (KENTGES)” başta olmak üzere, ilgili kurum ve kuruluşların çalışmalarına temel teşkil etmesi amacıyla 27 Mayıs 2008 tarihinde Kentleşme Şurası başlatılmıştır. Hazırlık toplantıları 04 – 07 Mayıs 2009 tarihlerinde düzenlenen Genel Kurul çalışmaları ile tamamlanmıştır. Şura’da komisyonlar tarafından hazırlanan raporlar müzakere edilerek onaylanmıştır.

Şura çalışmasındaki hedef; ‘ülkemizin kentsel gelişme dinamiklerini sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde değerlendirmek ve yaşanabilir yerleşmelere ulaşmak için akılcı stratejilerle somut eylemlerden oluşan bir program oluşturmaktır’. Yeni planlama yaklaşımı; ‘katılımcı, müzakereci, dinamik ve disiplinler arası gerçekleştirilen ve planı yalnızca fiziksel müdahaleye odaklanan nihai bir belge olarak değil, doğal ve kültürel değerlerin korunması ile sosyo-ekonomik gelişme için araçları ortaya koyan, birleştirici ve devamlılığı olan, stratejik amaç ve hedefleri içeren, izleme ve değerlendirme sistemi olan ve geri beslemeyi öngören, esnek bir süreç’ olarak tanımlanmalıdır. Kentsel Gelişme Stratejisi (KENTGES) olan Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı; ‘sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde yerleşme ve kentleşme ile yerleşme ve mekansal planlamanın alan, tema ve boyutlarını kapsamakta, mekana ilişkin sektörleri bütünleşik bir yaklaşımla ilişkilendirmekte, temel ulusal politikalarla uyumu sağlamaktadır. KENTGES; kentleşme, yerleşme ve mekansal planlamaya ilişkin değerler sistemini ve ilkelerini benimseyen bir anlayıştan hareketle, ulusal düzeyde referans çerçeve belgesi niteliği taşıyan bir strateji dokümanı olarak ele alınmaktadır’ (Kentges Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010-2023).

3.1. Kentleşme Şurası

Sürdürülebilir Kentler Şurası'nın iki önemli hassas konusundan birisi, "İklim değişikliği" diğeri ise "çevre kirlenmesidir". Her iki konuya yönelik alınacak önlemlerin, kentlerin sürdürülebilirliği ve yaşanabilirliği ile yakından ilgili olduğunu yeniden irdelemek gerekir.

Bu alanlarda ortaya çıkan sorunların, stratejilerin, eylemlerin ve göstergelerin belirlenmesine yönelik oluşturulmuş olan 6. Komisyon, bu konuları sekiz ana başlık altında toplamış ve değerlendirmiştir. Bunlar: Politikalar, yasal ve kurumsal çerçeve, planlama, iklim değişikliği, yenilenebilir enerjiler, sürdürülebilir ulaşım, hava kirliliği, doğal varlıklar ve atık yönetimi konularındadır.

Komisyon tarafından; İklim Değişikliği, Yenilenebilir Enerjiler, Doğal Varlıklar, Çevre Kirlenmesi ve Yönetimi alanlarında mevcut durum incelenmiştir. Yapılan incelemede sorunların ve geleceğe yönelik beklentilerin mevcut sistemlerle çözülemeyeceği anlaşılmış; bu nedenle mevcut sistemin iyileştirilmesi yerine, yasal, örgütsel, finansal yeniliklere yeni öneriler getirilmiştir (Kentleşme Şurası, 2009). Bu öneriler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

a. İklim Değişikliği Yasasının Çıkarılması

Bu yasa ile uzun vadeli hedefler belirlenmeli, politikalar oluşturulmalı, stratejiler saptanmalı, alt yapılar oluşturulmalı, yatırım alanları belirlenmeli ve finansman sistemleri geliştirilmelidir. Özellikle çevre kirlenmesinin önlenmesi, yenilenebilir enerji politikalarının ve kullanım alanlarının belirlenmesi gerekmektedir. Komisyonun, yasa içinde muhakkak yer almasını gerekli gördüğü konular şunlardır:

- i. Küresel İklim Değişikliğine karşı Türkiye'nin hedefleri ve stratejileri
- ii. Yenilenebilir Enerjilerin üretilmesi geliştirilmesi ve kullanımı
- iii. Yerleşimlerde ve Mimaride alınacak önlemler
- iv. Teşvik ve destek finans sistemleri (Karbon yasası çıkarılması vb.)
- v. Örgütlenme, eğitim ve teknoloji sistemleri

b. Ulusal Mekânsal Politikanın ve Stratejilerinin Belirlenmesi

Özellikle çevrenin kirlenmesi, toprak, su, orman ve biyoçeşitlilik zenginliklerinin, kıyıların yağmalanmasını önlemek için ulusal düzeyde, bir anlamda 'mekansal anayasa' nın gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Bu konudaki öneriler;

- i. Çerçeve Su Yasası
- ii. Toprak Yönetimi yasası
- iii. Biyoçeşitliliği Koruma ve Değerlendirme
- iv. Havza Yönetimi (Havzaların yeniden belirlenmesi ve yerleşimlerle ilişkilendirilmesi)
- v. Çevre Yönetimi vb.

c. Sürdürülebilir Bölgesel ve Yerel Gelişme Stratejileri Belirlenmesi

Her bölgenin,

- i. doğal kaynaklarının,
- ii. gelişme stratejilerinin,
- iii. yenilenebilir enerji üretim olanaklarının değerlendirme stratejilerinin geliştirildiği, mekânsal olarak belirlendiği bir çalışmaya ihtiyaç vardır.

d. Sürdürülebilir Yerleşimler Yasası

Mevcut kentler, planlama ve uygulama biçimleri, kentlerin kirlenmesine, doğal varlıkların ve kaynakların yok olmasına neden olmaktadır. Ayrıca kentlerde, korumaya ve başta Güneş olmak üzere Yenilenebilir enerjileri kullanmaya yönelik birçok engel vardır. "Sürdürülebilir Yerleşimler Yasası" ile Türkiye'de, kirli kentlerden, temiz,

ekolojik, sağlıklı ve Güneş enerjili kentlere geçmek olanaklı hale gelecektir. Bu yasa içinde,

- i. Planlama koşulları,
- ii. Yeni bir örgütlenme,
- iii. Yeni yöntemleri belirleyen, Araştırma, Planlama ve Uygulama merkezi,
- iv. Küresel ısınmanın olumsuz etkilerine karşı önlemler,
- v. Güneş ve yenilebilir enerjilerin kullanımına yönelik yönetmelikler ve
- vi. Uygulama araçları ve finansman sistemleri,
- vii. Veri bankası olmalıdır.

e. Su Yasası

Küresel İklim değişikliğinden kaynaklanan “kuraklık tehlikesi” dikkate alınarak, Su yönetim yasasının çıkarılması gereklidir.

- i. Su kıtlığı ve gelecek nesillerin su ihtiyacı,
- ii. Suların kirlenmesi,
- iii. Kentlerde su tasarrufu programlarını içeren bir su yasası ve ilgili yönetmenlikler önerilmektedir.

f. Yenilenebilir (ya da Güneş) Enerji Araştırma, Planlama Ve Uygulama Merkezi Kurulması

Türkiye, çok yüksek ve çeşitli doğal enerji potansiyeline sahiptir. Mevcut “Yenilenebilir Enerji Yasası” değiştirilerek, ya da “Yenilenebilir (Güneş) Enerji Araştırma, Planlama ve Uygulama merkezi kurularak, ülkedeki “doğal ve yerli enerjiler” harekete geçirilmeli, enerjide dışa bağımlılık azaltılmalıdır.

g. Güneş Mimarisi Yasası

Güneş Mimarisi Yasası” çıkarılarak, binaların “Güneş Mimarisine göre tasarlanması” ve “binalarda enerji üretim devri” başlatılmalıdır (age, 2009).

Hedefi, Türkiye'nin kentsel gelişme dinamiklerini sürdürülebilirlik çerçevesinde değerlendirmek ve yaşanabilir yerleşmelere ulaşmak için akılcı stratejilerle somut eylemlerden oluşan bir program oluşturmak olan kentleşme şurası çalışmaları neticesinde; Türkiye'de mekânsal planlama alanında bütüncül bir bakış açısının geliştirilmesinin gerekli olduğu belirlenmiştir. Yeni planlama yaklaşımı; katılımcı, müzakereci, dinamik ve disiplinler arası gerçekleştirilen ve planı yalnızca fiziksel müdahaleye odaklanan nihai bir belge olarak değil, doğal ve kültürel değerlerin korunması ile sosyo - ekonomik gelişme için araçları ortaya koyan, birleştirici ve devamlılığı olan, stratejik amaç ve hedefleri içeren, izleme ve değerlendirme sistemi olan ve geri beslemeyi öngören, esnek bir süreç olarak tanımlanmalıdır. Önerilen planlama sisteminin, salt kentleri değil, aynı zamanda kırsal yerleşmeleri ve kır - kent sürekliliğini de kapsayacak şekilde oluşturulması, Stratejik Planlama yaklaşımıyla Ülke Mekânsal Gelişme Stratejisinin hazırlanması gerekli görülmektedir (Kentleşme Şurası Sonuç Bildirgesi, 2009).

3.2. Kentges Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi Ve Eylem Planı

KENTGES'in temel amacı, yerleşmelerimizin yaşanabilirlik düzeyinin, mekân ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi ile ekonomik, sosyal ve kültürel yapılarının güçlendirilmesine yönelik yol haritasının oluşturulmasıdır. Temel stratejileri aşağıda yer alan üç ana eksenle gruplandırılmıştır.

Şekil.3.1: KENTGES temel stratejiler. Şekil çalışma kapsamında geliştirilmiştir (KENTGES,2010-2023).

2009 Kentleşme Şurasında ele alınan yerleşme/kentleşme alan ve temaları ile KENTGES'in ana eksenleri arasındaki ilişkiler tabloda verilmektedir.

Alan ve Temalar (Şura Komisyonları)		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
Ana Eksenler		Planlama Sistemi, Kurumsal Yapılanma ve Yerel Yönetimler	Kentsel Teknik Altyapı ve Ulaşım	Kentsel Dönüşüm, Konut ve Arsa Politikaları	Afetlere Hazırlık ve Kentsel Risk Yönetimi	Koruma, Mekân Kalitesi ve Kentsel Tasarım	İklim Değişikliği, Doğal Kaynaklar, Ekolojik Denge ve Enerji Verimliliği	Kentsel Yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikalar	Bölgesel Eşitsizlik, Yerel Kalkınma ve Rekabet Edebilir Kentler	Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim	Yerel Yönetimler, Katılımlık ve Kentsel Yönetim
1.	Mekânsal Planlama Sisteminin Yeniden Yapılandırılması	***	*	*	**	**	*	*	**	*	**
2.	Yerleşmelerin Mekân ve Yaşam Kalitesinin Artırılması	*	***	***	***	***	***	*	*	***	**
3.	Yerleşmelerin Ekonomik ve Toplumsal Yapılarının Güçlendirilmesi	*	*	*	*	**	*	***	*	*	***

İlişki düzeyi yüksek ***
İlişki düzeyi orta **
İlişki düzeyi düşük *

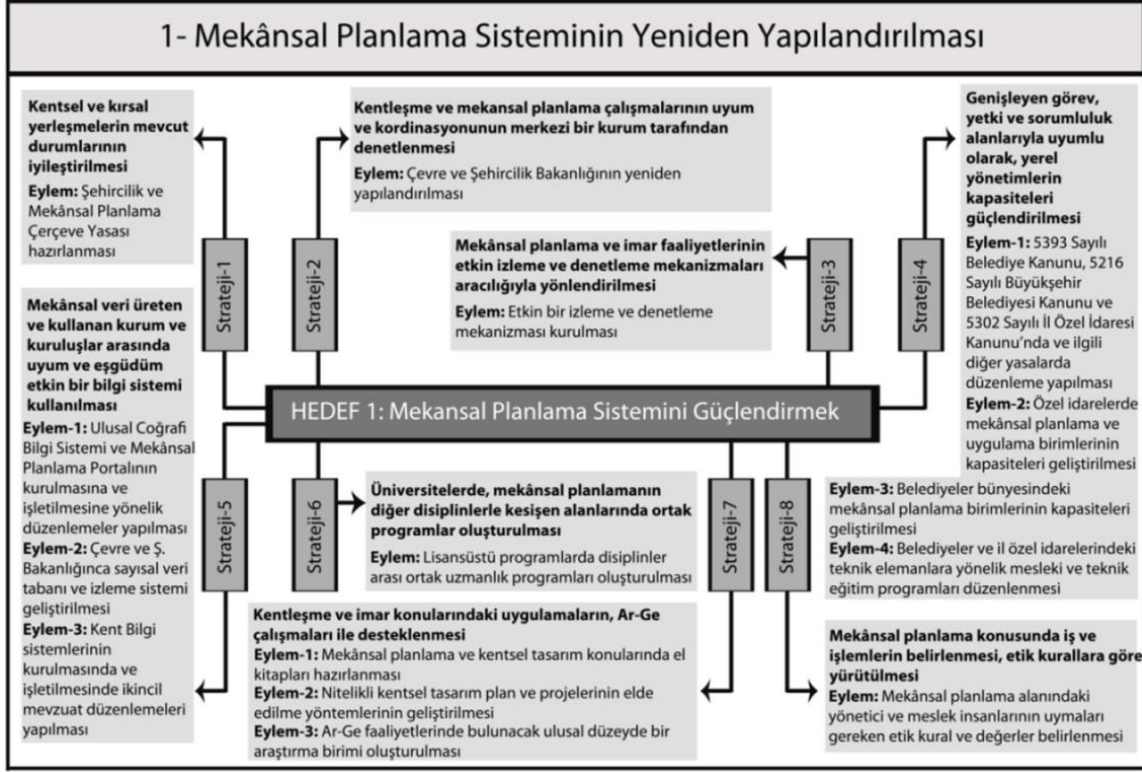
Şekil 3.2.: Kentleşme Şurası ve KENTGES arasındaki ilişki (Kanak: Kentges Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010-2023 'den aktarılmıştır.)

Kentleşme, yerleşme ve mekânsal planlama konularında hazırlanan şura raporları ile KENTGES sürecinde yapılan katılımcı toplantılar sonucunda, mevcut durum değerlendirilmiş, sorunlar ve çözüm önerileri ortaya konulmuştur. Kentleşme ve yerleşmeye ilişkin sorunların temelinde etkin mekânsal planlama sisteminin oluşturulamaması yer almaktadır. Türkiye'de merkezi ve yerel düzeyde kurumlar arasında mekânsal planlama yetki ve uyum sorunları devam ettiği gibi, kent planları ile mekânsal kararlar getiren tematik planlar bütünleştirilememektedir (Kentges Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010-2023).

3.2.1. Hedefler, Stratejiler, Eylemler

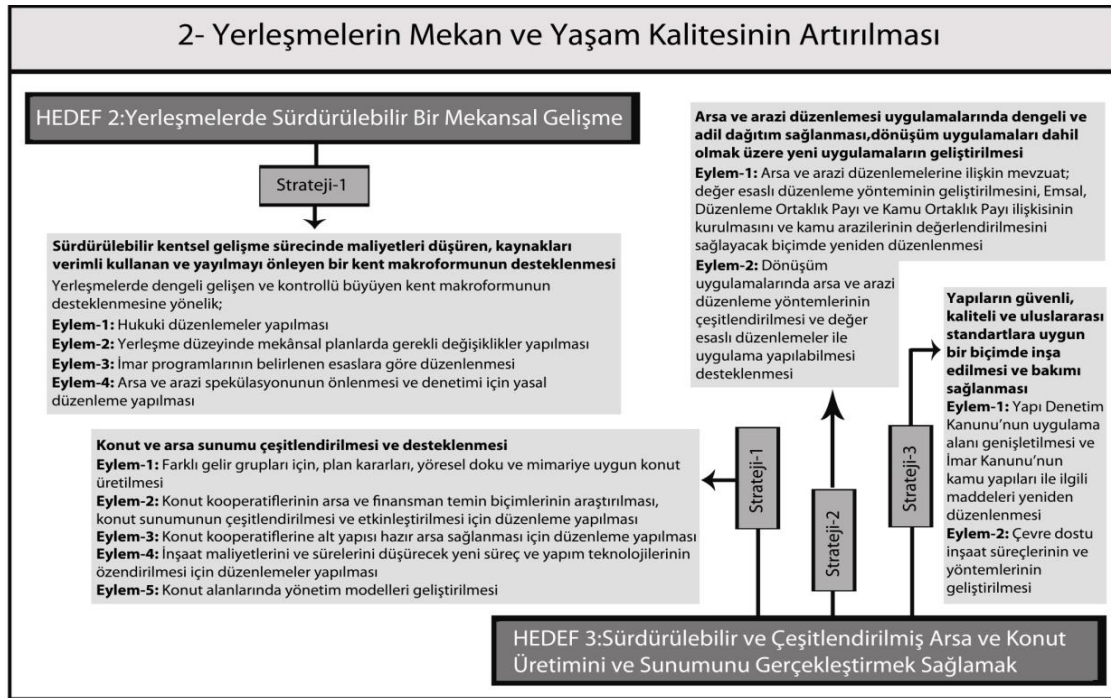
Mekansal planlama sisteminin yeniden yapılandırılması için temel hedef olarak 'mekansal planlama sistemini güçlendirmek' belirlenmiştir. Mekânsal planlarda her ölçekte, yörenin gerektirdiği özgünlükte ve farklı plan türlerinde; bütüncül ve kademeli birliktelik ilkesine uyulması, koruma-kullanma dengesinin kurulması, genel kabul gören bir içerik, karar ve plan dilinin geliştirilmesi; afet, koruma ve çevre gibi konularda politika ve bilimsel gelişmeler ile uyumlu olan yeni bir mekânsal planlama anlayışının oluşturulması öngörülmektedir (Kentges Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010-2023).

Bu bağlamda; ana hedef üzerinden oluşturulmuş strateji ve eylemler şekildeki gibi özetlenmiştir:

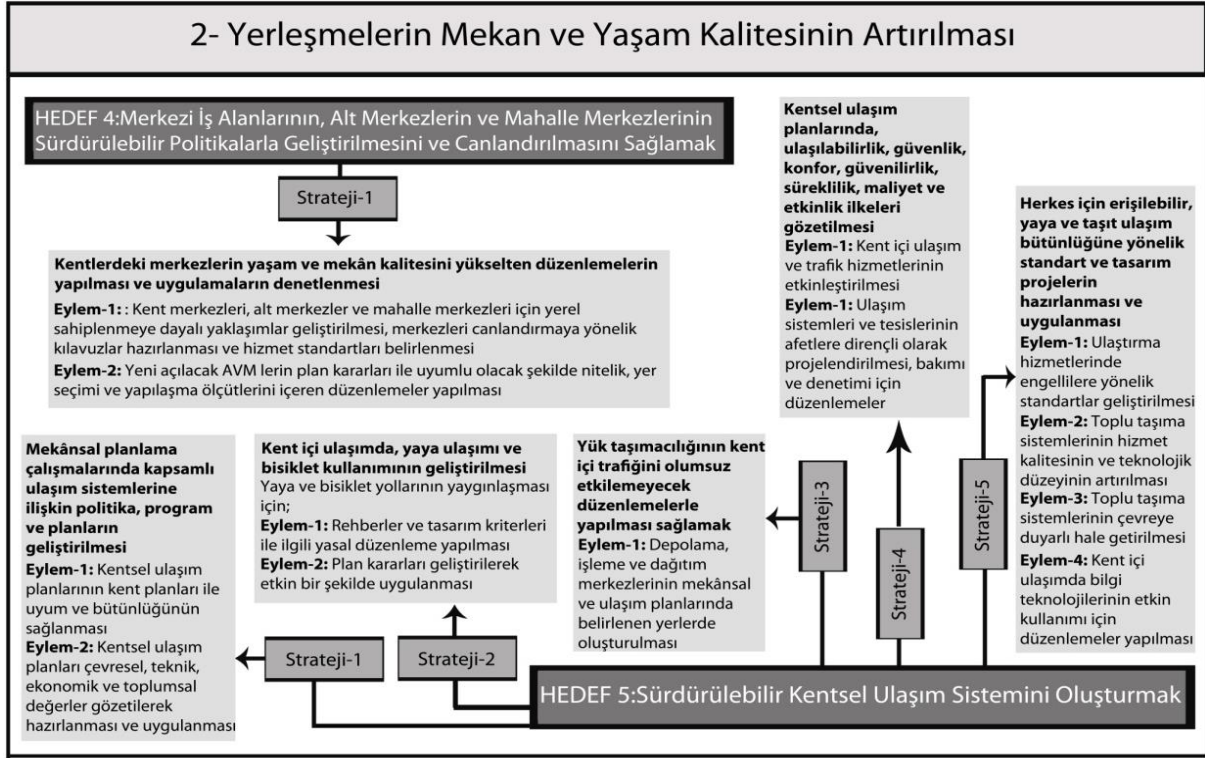

Şekil.3.3: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir (KENTGES,2010-2023).

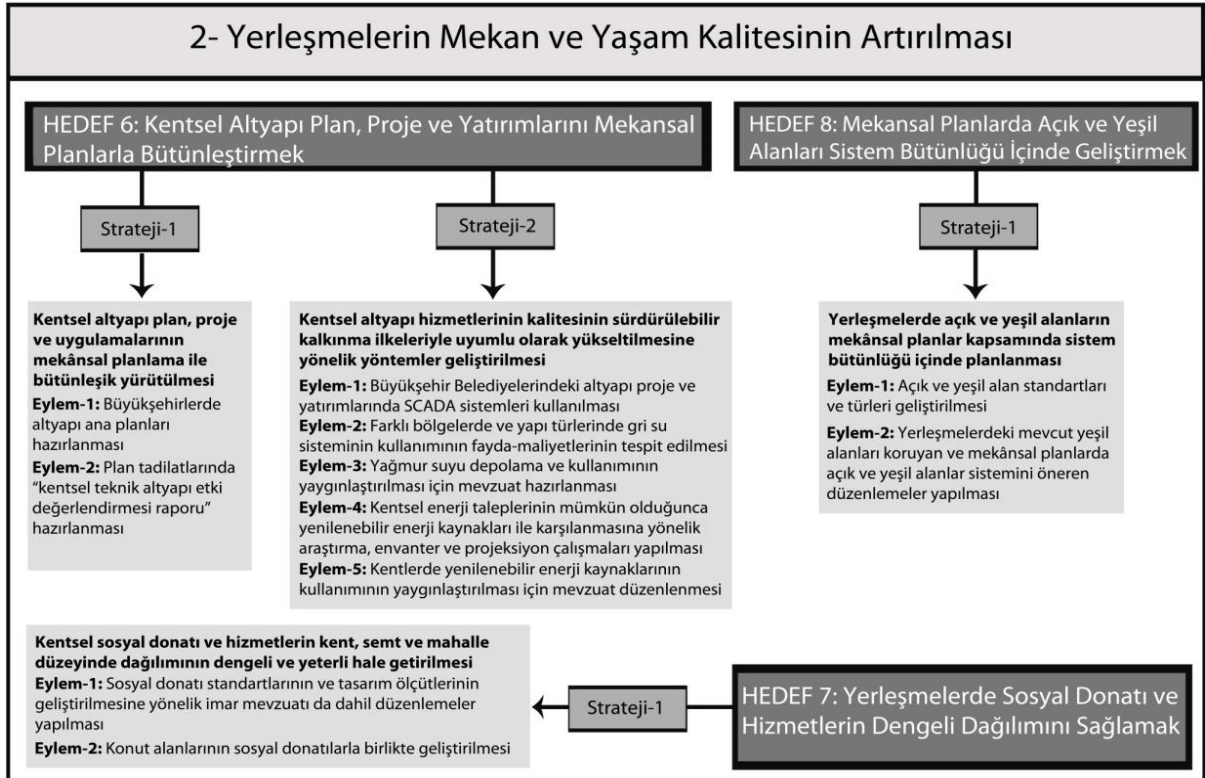
Yerleşmelerin mekan ve yaşam kalitesinin artırılması adına 13 hedef belirlenmiştir. Sürdürülebilir bir yerleşme mekânsal yapısının oluşturulması çerçevesinde değerlendirilebileceğimiz bu hedeflerin oluşturduğu strateji ve eylemler aşağıdaki şekillerde detaylıca incelenmiştir.

Şekil.3.4: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir (KENTGES,2010-2023).

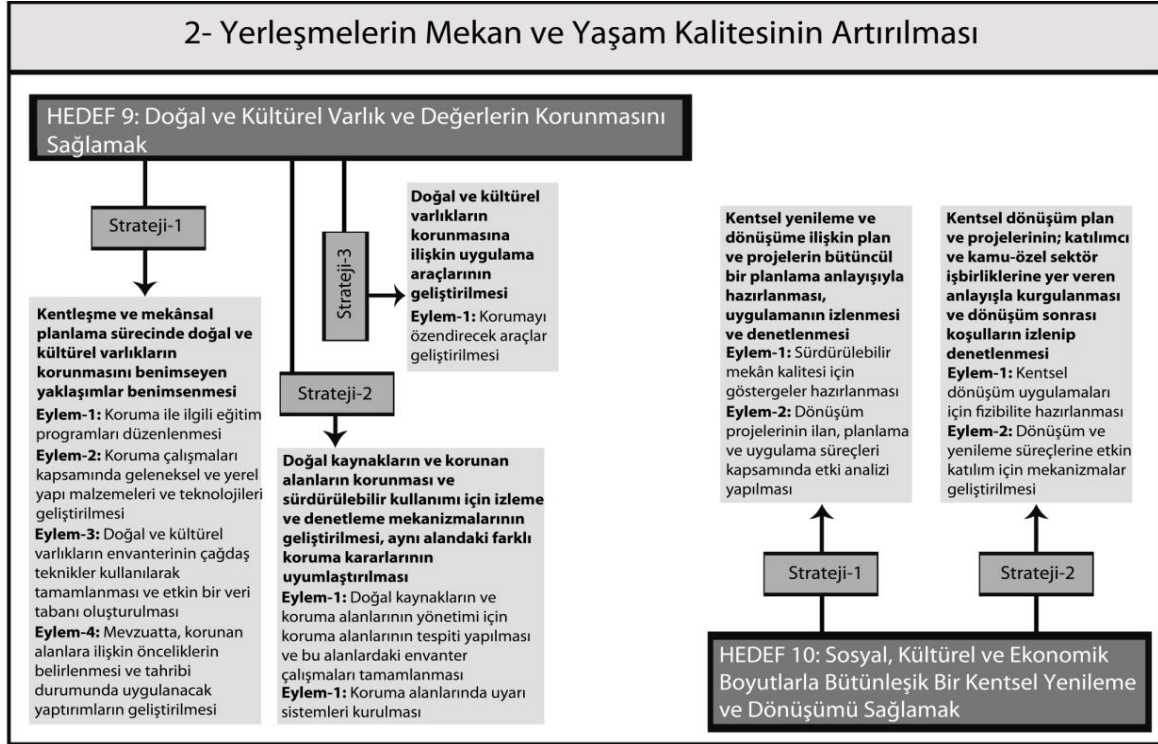

Şekil.3.5: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir(KENTGES,2010-2023).

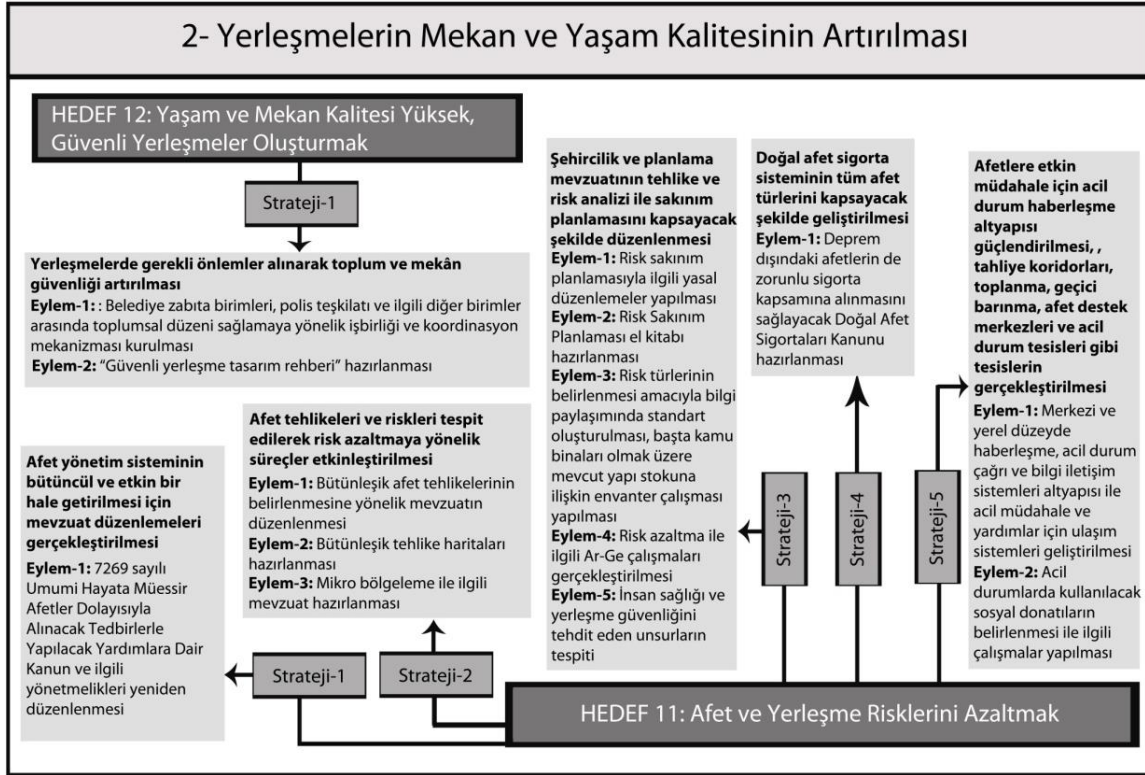
Şekil.3.6: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir(KENTGES,2010-2023).

Bu hedefler ve stratejiler doğrultusunda; sürdürülebilir bir yerleşme mekânsal yapısının oluşturulması için kentleşme, imar ve mekânsal planlama mevzuatında yapılması gereken düzenlemeler, yerleşmelerin nazım plan kararları ve özgün dokuları ile uyumlu olarak, farklı gelir gruplarının ödeme gücü ve beklentilerinin desteklenmesi ve çeşitlendirilmesi, kent merkezleri, alt merkezler ve mahalle merkezleri için ayrıntılı planlar ve kentsel tasarım projelerinin yapılması, mekânsal planlarla bütünleşik olarak ulaşım planları hazırlanması, kentlerdeki altyapı yatırımlarını yönlendirecek altyapı ana planları hazırlanması, açık ve yeşil alanlarla ilgili planlama ve tasarım standartlarının geliştirilmesine ve rehberlerin hazırlanmasına yönelik gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Şekil.3.7: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir(KENTGES,2010-2023).

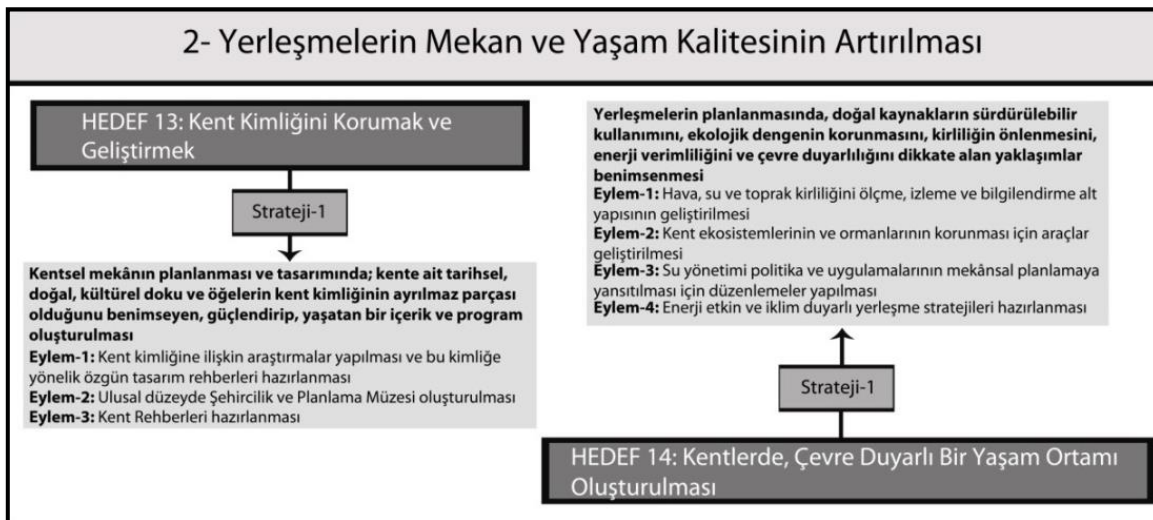
Doğal ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik planlama ve uygulama çalışmalarının önemine vurgu yapılan hedef ve stratejiler ile kentsel dönüşüm ve yenileme alanlarında mekân kalitesini belirleyen yaşanabilirlik ve sürdürülebilirlik göstergelerinin oluşturulmasının gerekliliğine dikkat çeken hedef ve stratejiler şekil 3.7.'de görülmektedir.

Şekil.3.8: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir (KENTGES,2010-2023).

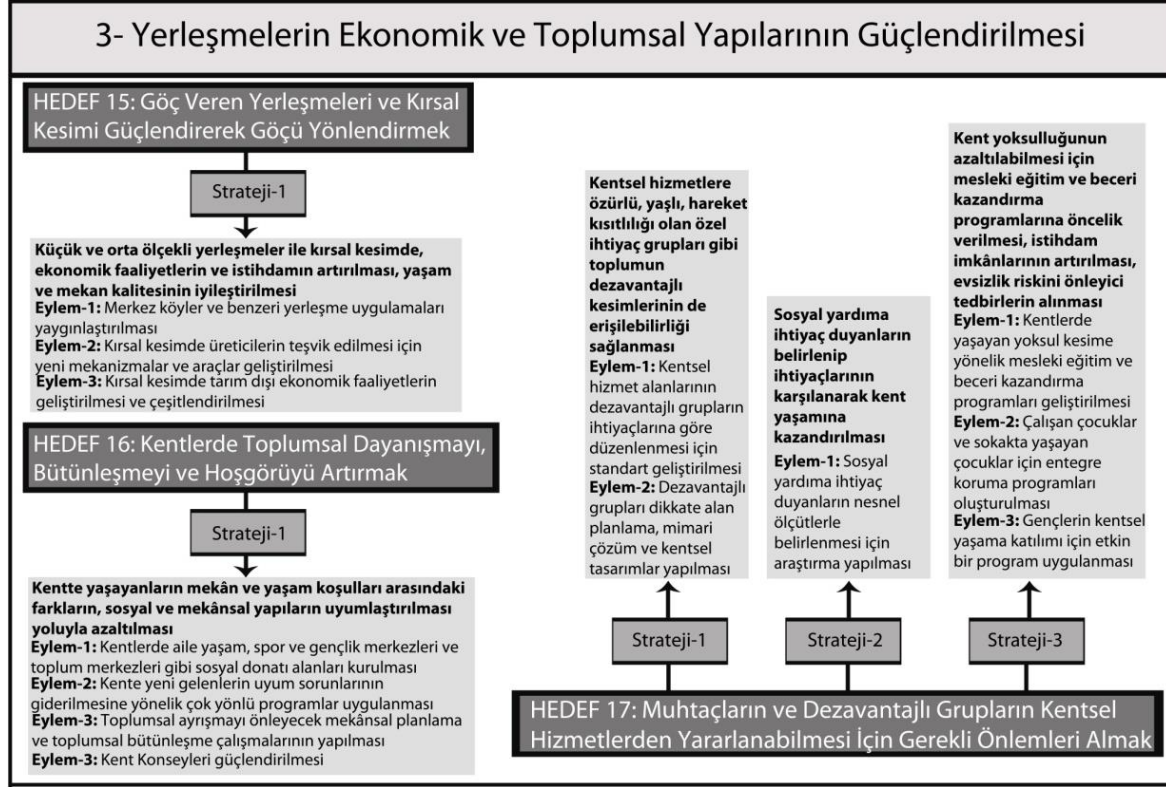
Son yıllarda afetlerle ilgili mevzuatın önem kazanmasıyla birlikte, şekil 3.8.'de belirtildiği gibi; bütüncül afet tehlikelerinin belirlenmesine yönelik mevzuat düzenlemesi ve risk sakinlik planlamasıyla ilgili yasal düzenlemeler yapılması sayesinde yerleşmelerde gerekli önlemler alınarak toplum ve mekân güvenliğinin artırılması hedeflenmektedir.

Şekil 3.9.'da, kent kimliğini korumak ve geliştirmek adına; özgün mimari doku ve mekansal özelliklerin, var olan ve yeni gelişen kent kimliğinin tespit edilmesi için tasarım ilkeleri oluşturulması gerekli görülmektedir. Bununla birlikte, kentlerde çevre duyarlı bir yaşam ortamı oluşturmak adına; yerleşmelerin planlanmasında, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını, ekolojik dengenin korunmasını, kirliliğin önlenmesini, enerji verimliliğini ve çevre duyarlılığını dikkate alan yaklaşımlar benimsenmelidir.

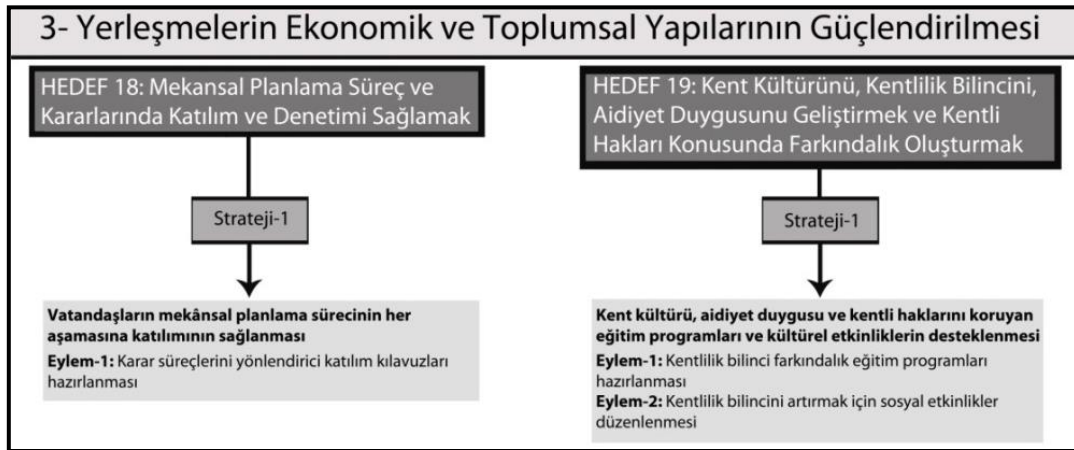

Şekil.3.9: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir (KENTGES,2010-2023).

Şekil 3.10 ve şekil 3.11’de, yerleşmelerin ekonomik ve toplumsal yapılarının güçlendirilmesi adına; göç veren yerleşmeleri ve kırsal kesimi güçlendirerek göçü yönlendirmek, kentlerde toplumsal dayanışmayı, bütünleşmeyi ve hoşgörüyü artırmak, mekansal planlama süreç ve kararlarında katılım ve denetimi sağlamak, aidiyet duygusunu geliştirmek ana temalarında hedefler belirlenmiş ve bu çerçevede strateji ve eylemler oluşturulmuştur.

Şekil.3.10: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir(KENTGES,2010-2023).

Şekil.3.11: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir(KENTGES,2010-2023).

3.3. Dünya Su Forumu

“Farklılıkların Suda Yakınlaşması” ana temalı 5. Dünya Su Forumu’nun teknik yönü ile siyasi boyutu arasındaki bağlantıyı kurmak amacıyla; tema, başlık ve bölge koordinatörlerinden ve diğer önemli uluslararası etkinlikler ile bölgesel zirvelerden doğrudan alınan katkılar, su ve sanitasyon konularında dünyanın karşılaştığı sorunları ve bu sorunları çözmeye yönelik amaçları ortaya koyan bu çalışma düzenlenmiştir.

Tema I: Küresel Değişimler Ve Risk Yönetimi

Bu tema çerçevesinde; “İklim Değişikliğine Uyumda Suyun Rolü” ve “Suya Bağlı Göç, Değişen Arazi Kullanımı, İnsan Yerleşimleri ve Su” başlıklı iki konu belirlenmiştir.

İklim değişikliğine uyumda suyun rolünü tartışırken, yönetim ve planlama bağlamında uyum stratejileri önerilmiştir. Bu önerilerin etki çerçevesi belirtilirken koruma-kullanma dengesi gözetilmiş; sürdürülebilir ve dengeli kalkınmayı sağlayacak müdahalelerin daha uzun vadeli bir anlayışla belirlenmesi önerilmiştir. Suyun kendi alanındaki politikalardan çok; gıda, enerji ve diğer alanlardaki politikalardan etkilendiği, iklim değişikliğine uyum sağlayabilmek için gereken altyapının ne olduğu hususunda değerlendirme yapılması, ihtiyaç duyulan altyapının planlanması ve finansmanın sağlanması konuları vurgulanmıştır. Ayrıca mekansal planlama, ekosistemlerin korunması, toplumsal kaygılar, iletişim, bilinç uyandırma ve risk yönetimi gibi yapısal olmayan önlemlerin öneminden de bahsedilmiştir. İklim değişikliğine uyum için bütüncül su kaynakları yönetimi yaklaşımını uygulamanın gerekliliği vurgulanırken; tüm planlama faaliyetlerinde uzun vadeli senaryo ve eylem stratejileri geliştirilmesinin temel alınması gerektiği belirtilmiştir (5.Dünya Su Forumu, 2009).

Suya bağlı göç, değişen arazi kullanımı, insan yerleşimleri ve su konusunda; suya bağlı değişikliklere ilişkin nüfus hareketleri hakkında gözlem yapılması gerektiği; halkların dayanıklılığı arttıran, çevresel bozulmanın nedenlerini sistematik bir şekilde azaltan, geçim sağlama yollarını geliştiren ve gelişmiş risk yönetimi kapasitesi oluşturan politikaların gerekliliği; çevresel bozulmanın etkilerine ilişkin bilinci arttırmanın önemi; mevcut yasal düzenlemeleri, yer değiştirmiş şahısların ve/veya toplumların haklarını koruyacak şekilde geliştirilmesinin doğuracağı pozitif sonuçlar değerlendirilmiştir (age).

Şekil.3.12: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir (5.Dünya Su Forumu).

Tema II: İnsani Kalkınmanın Ve Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Geliştirilmesi

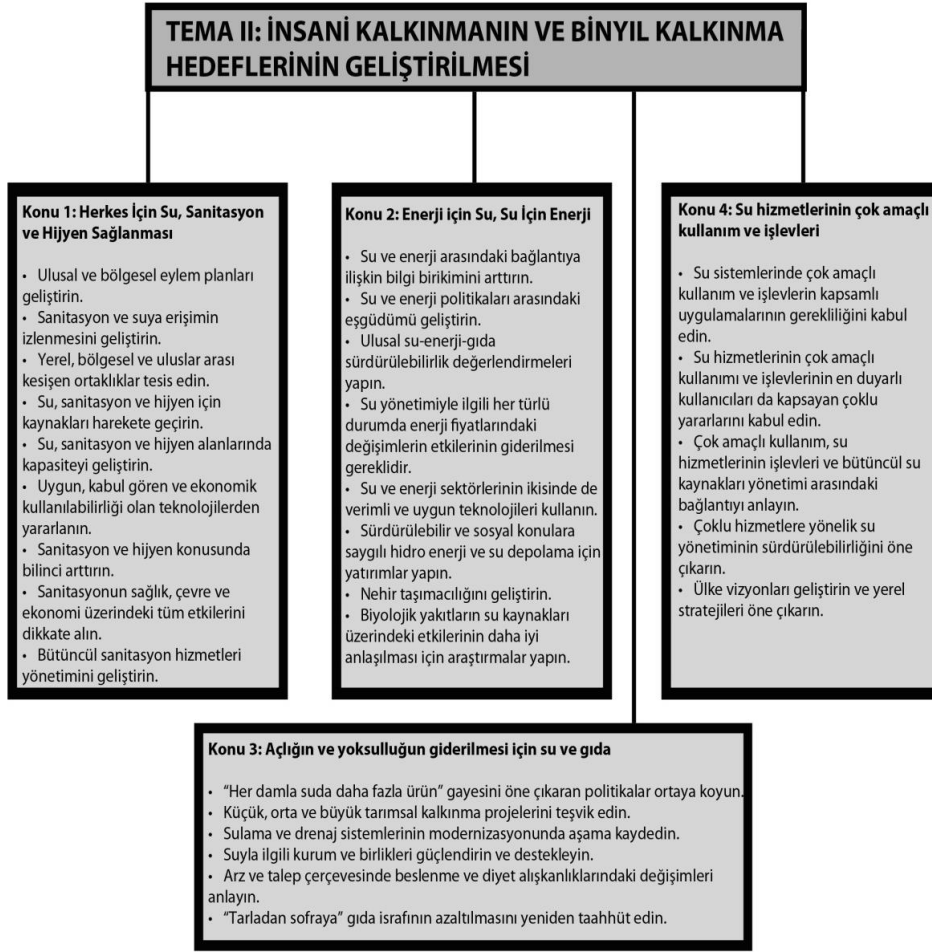
Bu tema çerçevesinde; ‘Herkes İçin Su, Sanitasyon ve Hijyen Sağlanması’, ‘Enerji için Su, Su İçin Enerji’, ‘Açlığın ve yoksulluğun giderilmesi için su ve gıda’ ve ‘Su hizmetlerinin çok amaçlı kullanım ve işlevleri’ başlıklı dört konu belirlenmiştir.

Herkes için su, sanitasyon ve hijyen sağlanması konusunda; ulusal ve bölgesel eylem planları geliştirerek her türlü ekosistemi koruma altına almanın öneminden, sanitasyon ve suya erişimin izlenmesi gerektiğinden, yerel, bölgesel, ve uluslararası keşişen ortaklıklar tesis etmek gerektiğinden, su ve sanitasyon için ulusal ve bölgesel eylem planlarının uygulanmasının mümkün kılınabilmesi için sürdürülebilir finansman stratejileri geliştirilmesinden, sanitasyon ve hijyen konusunda bilinci arttırılması gerektiğinden ve bütüncül sanitasyon hizmetleri yönetimini geliştirmenin öneminden bahsedilmiştir (5.Dünya Su Forumu, 2009).

Enerji için su, su için enerji konusunda; suyun ve enerjinin makbul tüketimi ile yeniden kullanımını sağlayabilecek piyasalar kurulması, yatırım imkanları yaratılması ve düzenleyici mekanizmalar oluşturulması, ulusal su-enerji-gıda sürdürülebilirlik değerlendirmeleri, sürdürülebilir ve sosyal konulara saygılı hidro enerji ve su depolama için yatırımlar yapılması, enerji tüketimi açısından daha verimli bir nakil yöntemi olmasından dolayı nehir taşımacılığının geliştirilmesi, biyolojik yakıtların üretimi ve kullanımıyla ilgili etki değerlendirmeleri ile risk ve fayda analizleri yapılması konularına değinilmiştir.

Açlığın ve yoksulluğun giderilmesi için su ve gıda konusunda; hükümetlerin küçük, orta ve büyük ölçekte, hedeflenen faydalanıcılara uygun, karşılanabilir ve sürdürülebilir altyapı ve diğer tarımsal projeleri teşvik etmesi, suyla ilgili kurum ve birliklerin güçlendirilmesi ve desteklenmesi gibi hedefler belirlenmiştir.

Su hizmetlerinin çok amaçlı kullanım ve işlevleri konusunda; su sistemlerinde çok amaçlı kullanım ve işlevlerin kapsamlı uygulamalarının gerekliliği, su hizmetlerinin çok amaçlı kullanımı ve işlevlerinin en duyarlı kullanıcıları da kapsayan çoklu yararları, çok amaçlı kullanım, su hizmetlerinin işlevleri ve bütüncül su kaynakları yönetimi, çoklu hizmetlere yönelik su yönetiminin sürdürülebilirliği ve ülke vizyonları geliştirmenin önemi vurgulanmıştır (age).

Şekil.3.13: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir (5.Dünya Su Forumu).

Tema III: İnsani Ve Çevresel İhtiyaçlar Dikkate Alınarak Su Kaynaklarının Korunması Ve Yönetimi

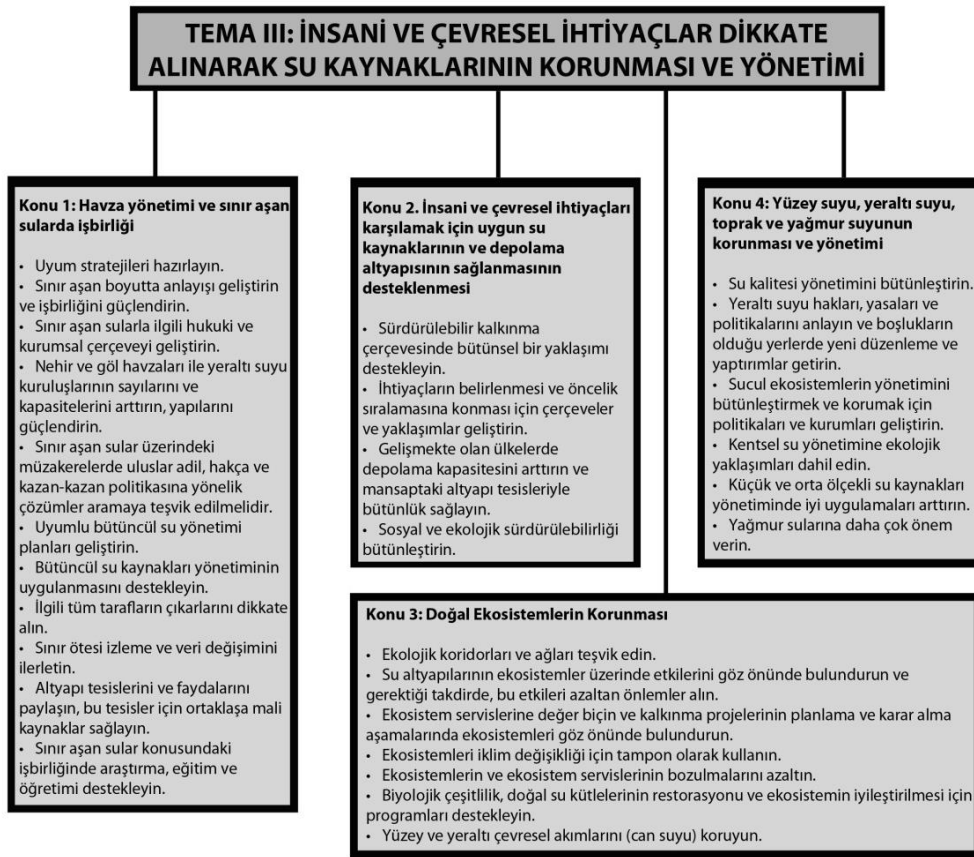
Bu tema çerçevesinde; 'Havza yönetimi ve sınır aşan sularda işbirliği', 'İnsani ve çevresel ihtiyaçları karşılamak için uygun su kaynaklarının ve depolama altyapısının sağlanmasının desteklenmesi', 'Doğal Ekosistemlerin Korunması' ve 'Yüzey suyu, yeraltı suyu, toprak ve yağmur suyunun korunması ve yönetimi' başlıklı dört konu belirlenmiştir.

Havza yönetimi ve sınır aşan sularda işbirliği konusunda; küresel boyuta varan değişikliklere uyum sağlayabilmek için stratejilerin üretilmesi gerektiğine, uluslararası işbirliğinin etkin bir fırsat olduğuna, yer altı ve yer üstü suları için gerekli kurum ve kuruluşların sağlanmasının önemine, sürdürülebilir ve bütüncül su yönetimi planlarına ihtiyaç olduğuna, uluslararası teknik bilgi paylaşımı ve ortak veri toplama sistemlerinin gerekliliğine değinilmiştir (5.Dünya Su Forumu, 2009).

İnsani ve çevresel ihtiyaçları karşılamak için uygun su kaynaklarının ve depolama altyapısının sağlanmasının desteklenmesi konusunda; sürdürülebilir kalkınma için bütüncül bir yaklaşımın öneminden bahsedilmiş, ihtiyaçlar arasında dengeli kararlar alınarak bunun mekânsal planlama çalışmalarına yansımaları gerektiği belirtilmiştir. Afetler konusunda risk altındaki toplumlara da kapsayacak şekilde ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlayacak altyapı çalışmalarının gerekli olduğu vurgulanmış, bütüncül su kaynakları yönetimi çerçevesinde sosyal ve ekolojik sürdürülebilirliği bütüncüllemenin önemi belirtilmiştir.

Doğal ekosistemlerin korunması konusunda; ekolojik koridor ve ağların teşviki, su altyapılarının ekosistem üzerindeki etkilerinin gözlemlenmesi ve kontrol altında tutulmasının önemi, tüm planlama kararlarında ekosistemin dikkate alındığı sürdürülebilir bir kalkınma çerçevesi belirlenmesi, ekosistemlerde yaşanan bozulmaların düzelmesi için gerekli kurumsal ve sosyal girişimler gibi alt başlıklar ile kapsamlı bir yaklaşım geliştirilmiştir.

Yüzey suyu, yeraltı suyu, toprak ve yağmur suyunun korunması ve yönetimi konusunda; su kalitesi yönetiminden, sosyal ve çevresel olarak güvenilir yeraltı suyu yönetimi uygulamalarından, su ve toprak kaynakları yönetimi ve uygulamalarının sürdürülebilir kullanım ve çevresel koruma yaklaşımıyla yönetiminden, küçük ve orta ölçekli su kaynakları yönetiminde iyi uygulamaların artması gerektiğinden bahsedilmektedir (age).

Şekil.3.14: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir (5.Dünya Su Forumu).

Tema IV: İdare Ve Yönetim

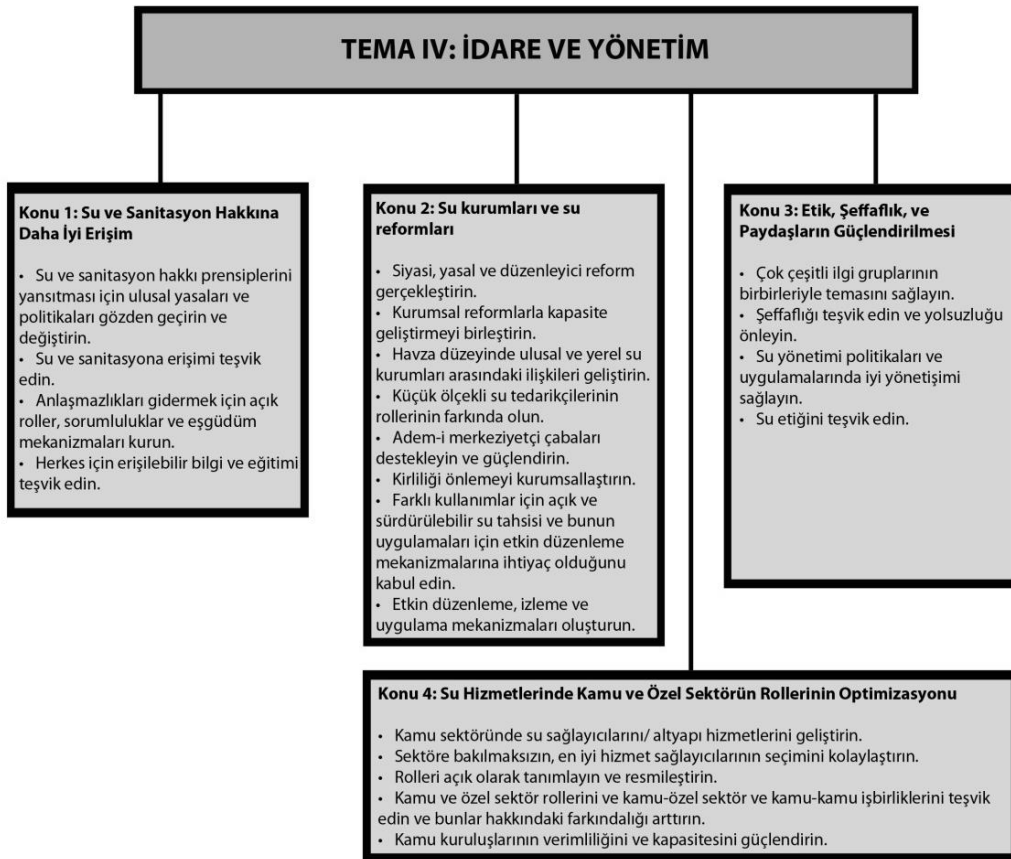
Bu tema çerçevesinde; ‘Su ve Sanitasyon Hakkına Daha İyi Erişim’, ‘Su kurumları ve su reformları’, ‘Etik, Şeffaflık, ve Paydaşların Güçlendirilmesi’ ve ‘Su Hizmetlerinde Kamu ve Özel Sektörün Rollerinin Optimizasyonu’ başlıklı dört konu belirlenmiştir.

Su ve sanitasyon hakkına daha iyi erişim konusunda; su ve sanitasyon, su kaynakları yönetimi, halk sağlığı, arazi kullanımı ve ilgili alanlara ilişkin ulusal yasalar ve politikaların gözden geçirilmesi, küresel düzeyde herkes için temiz ve güvenli su ile sanitasyon hizmetlerine temel erişimin sağlanması; bütün su ve sanitasyon kurumlarının, hakları ve görevleri de dahil tüm bilgileri, halkın erişebileceği şekilde sağlaması ve bireylerin haklarına etki edecek hususlardaki karar alma süreçlerinde yer almalarına imkan tanınması başlıkları öne çıkmaktadır (5.Dünya Su Forumu, 2009).

Su kurumları ve su reformları konusunda; siyasi, yasal ve düzenleyici reformlar ile birlikte kurumsal reformlarla kapasite geliştirmeyi birleştirme hedefi öne çıkmaktadır. Bununla birlikte; havza düzeyinde ulusal ve yerel su kurumları arasındaki ilişkileri geliştirmekten etkin düzenleme, izleme ve uygulama mekanizmaları oluşturmaya kadar pek çok alt başlık oluşturulabilmektedir.

Etik, şeffaflık, ve paydaşların güçlendirilmesi konusunda; çok çeşitli ilgi gruplarının birbirleriyle temasının sağlanması, şeffaflığın teşvik edilmesi, su yönetimi politika ve uygulamalarında iyi yönetişimin sağlanması ve su yönetimi politikalarında insanlar için, gelecek nesiller için suya erişilebilirlik eşitliğinin olduğu bir “su etiği” özendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (age).

Su Hizmetlerinde Kamu ve Özel Sektörün Rollerinin Optimizasyonu konusunda; kamu sektöründe su sağlayıcılarının/ altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi, kamu-özel sektör ve kamu-kamu işbirliklerinin teşvik edilmesi ve bunlar hakkındaki farkındalığın artırılması, kamu kuruluşlarının verimliliğinin ve kapasitesinin güçlendirilmesi gibi alt başlıklar geliştirilmiştir (age).

Şekil.3.15: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir (5.Dünya Su Forumu).

Tema V: Finans

Şekil 3.16’ da özetlendiği gibi, bu tema çerçevesinde; ‘Su Sektöründe Sürdürülebilir Finansman’, ‘Sürdürülebilir Su Sektörü Aracı Olarak Maliyet Kazanma Stratejileri’ ve ‘Dar Gelirliler Lehine Finansman Politikaları ve Finansman Stratejileri’ başlıklı üç konu belirlenmiştir.

Su sektöründe sürdürülebilir finansman konusunda; finansal boşluğu doldurmak için yatırımları ve finansmanı acilen arttırın ve bu konuda daha iyi hedefler belirlemek, sağlam ekonomik ve sosyal savlarla siyasi iradeyi harekete geçirmek, finansal boşlukların doldurulması için finans kaynaklarını çeşitlendirmek gibi başlıklar öne çıkmaktadır.

Sürdürülebilir su sektörü aracı olarak maliyet kazanma stratejileri konusunda; adil ve tarafsız maliyet kazanımı stratejilerinin kabul edilmesi, sürdürülebilir maliyet kazanımının özendirilmesi ve maliyet kazanım stratejileriyle sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin birleştirilmesi başlıkları altında pek çok öneri getirilmektedir.

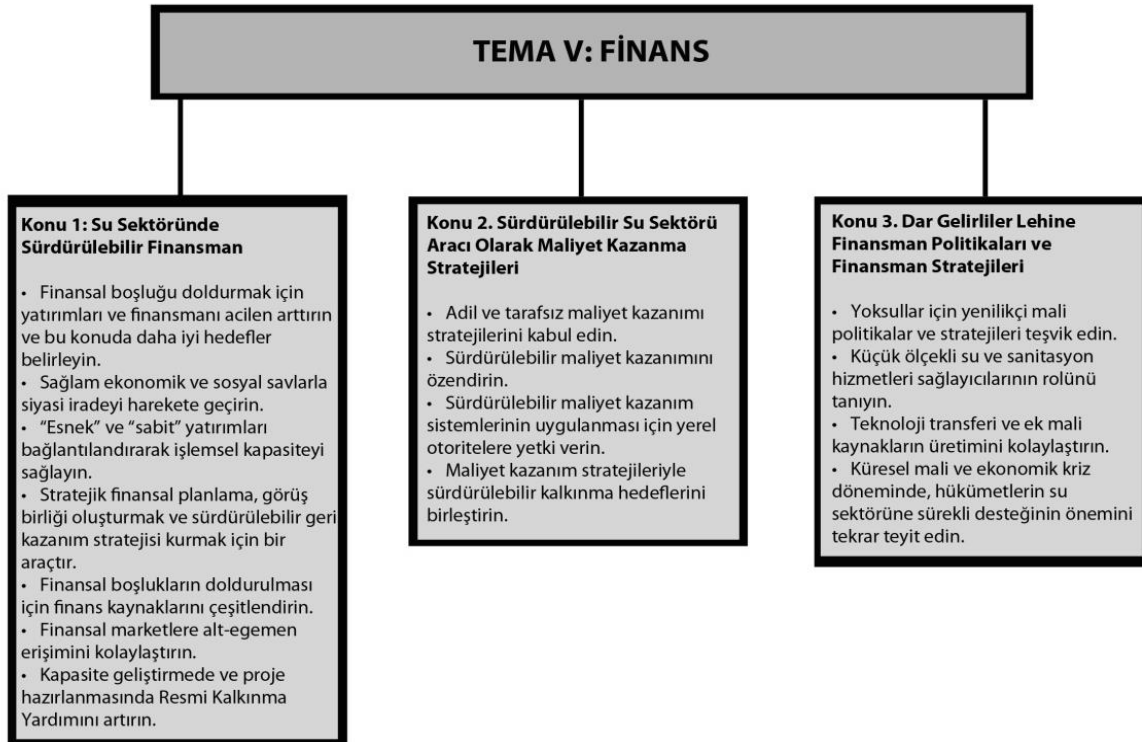
Dar gelirli lehine finansman politikaları ve finansman stratejileri konusunda; yoksullar için yenilikçi mali politikalar ve stratejilerin teşvik edilmesi, küçük ölçekli su ve sanitasyon hizmetleri sağlayıcılarının rolü ve teknoloji transferi ve ek mali kaynakların üretimi gibi alt başlıklar bulunmaktadır (5.Dünya Su Forumu, 2009).

Tema VI: Eğitim, Bilgi Ve Kapasite Geliştirme

Şekil 3.17’ da özetlendiği gibi, bu tema çerçevesinde; ‘Eğitim, Bilgi ve Kapasite Geliştirme’, ‘Su Bilimi ve Teknolojisi - Uygun ve Yenilikçi Çözümler’, ‘Mesleki Birlikler ve Ağlar’, ‘Veriye Ulaşım’ ve ‘Su ve Kültür’ başlıklı beş konu belirlenmiştir.

Eğitim, bilgi ve kapasite geliştirme konusunda; bilgi paylaşımı, su kullanıcılarının ve karar alıcıların eğitilmesi, mevcut yerel bilginin önemi ve bütüncül yaklaşımların teşviki vurgulanmıştır.

Su bilimi ve teknolojisi - uygun ve yenilikçi çözümler konusunda; ulusal, bölgesel ve uluslararası işbirliğinin önemi, küresel su bilimi programlarının desteklenmesi, yüksel okul eğitiminde bilim ve teknolojiyi teşvikin öneminden bahsedilmektedir.

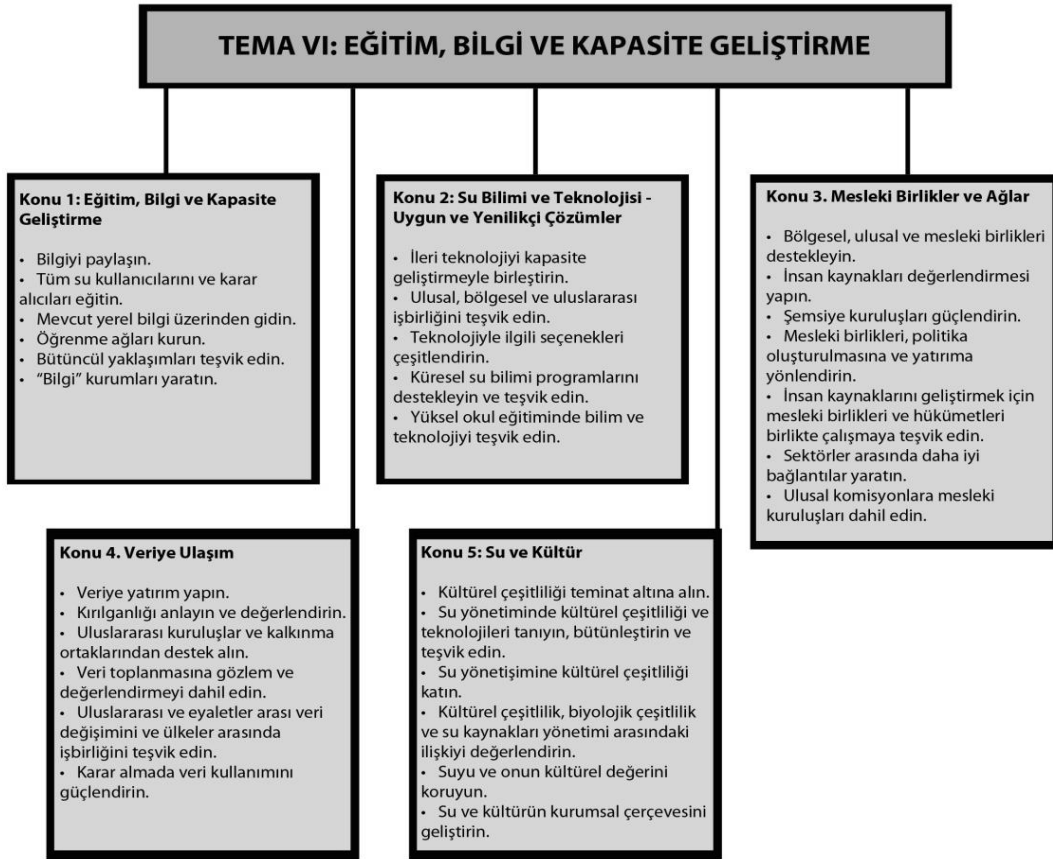

Şekil.3.16: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir (5.Dünya Su Forumu).

Mesleki birlikler ve ağlar konusunda; bölgesel, ulusal ve mesleki birliklerin desteklenmesi gerektiği, sektörler arasındaki iyi bağlantının önemi, ulusal komisyonlara mesleki kuruluşların dahil edilmesi gibi konular öne çıkmaktadır.

Veriye ulaşım konusunda; veriye yatırımın önemi, uluslararası kuruluşlar ve kalkınma ortaklarından destek alınması gerektiği, veri toplanmasına gözlem ve değerlendirmenin dahil edilmesi gerektiği konuları vurgulanmaktadır.

Su ve kültür başlıklı konu çerçevesinde; su yönetiminde kültürel çeşitliliğin korunması gerektiğinden, kültürel çeşitlilik - biyolojik çeşitlilik ve su kaynakları yönetimi arasındaki ilişkiden ve su - kültürün kurumsal çerçevesini geliştirilmesinin öneminden bahsedilmektedir (5.Dünya Su Forumu, 2009).

Şekil.3.17: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir (5.Dünya Su Forumu).

3.4. Kentleşme Şurası, Kentges Ve Dünya Su Forumu İçin Değerlendirme

"Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı" (KENTGES); sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde yerleşme ve kentleşme ile yerleşme ve mekânsal planlamanın alan, tema ve boyutlarını kapsamakta, mekâna ilişkin sektörleri bütünleşik bir yaklaşımla ilişkilendirmekte, temel ulusal politikalarla uyumu sağlamaktadır. KENTGES kentleşmenin yapısal sorunlarının çözümüne, sağlıklı, dengeli ve yaşanabilir kentsel gelişmenin sağlanmasına yönelik ilke, strateji ve eylemleri ortaya koyan ve bunların uygulama esaslarını belirleyen ve bir eylem programına bağlayan ulusal bir dokümandır. KENTGES' in hazırlanma sürecinde, 2009 yılında düzenlenen Kentleşme Şurası önerilerinden yola çıkarak, Türkiye'de yerleşme ve yapılaşmaya ilişkin kentleşme, imar ve mekânsal planlama ile ilgili tespitler, sorunlar ve fırsatlar ile ulusal ve uluslararası dayanak ve belgelerin yönlendiriciliği

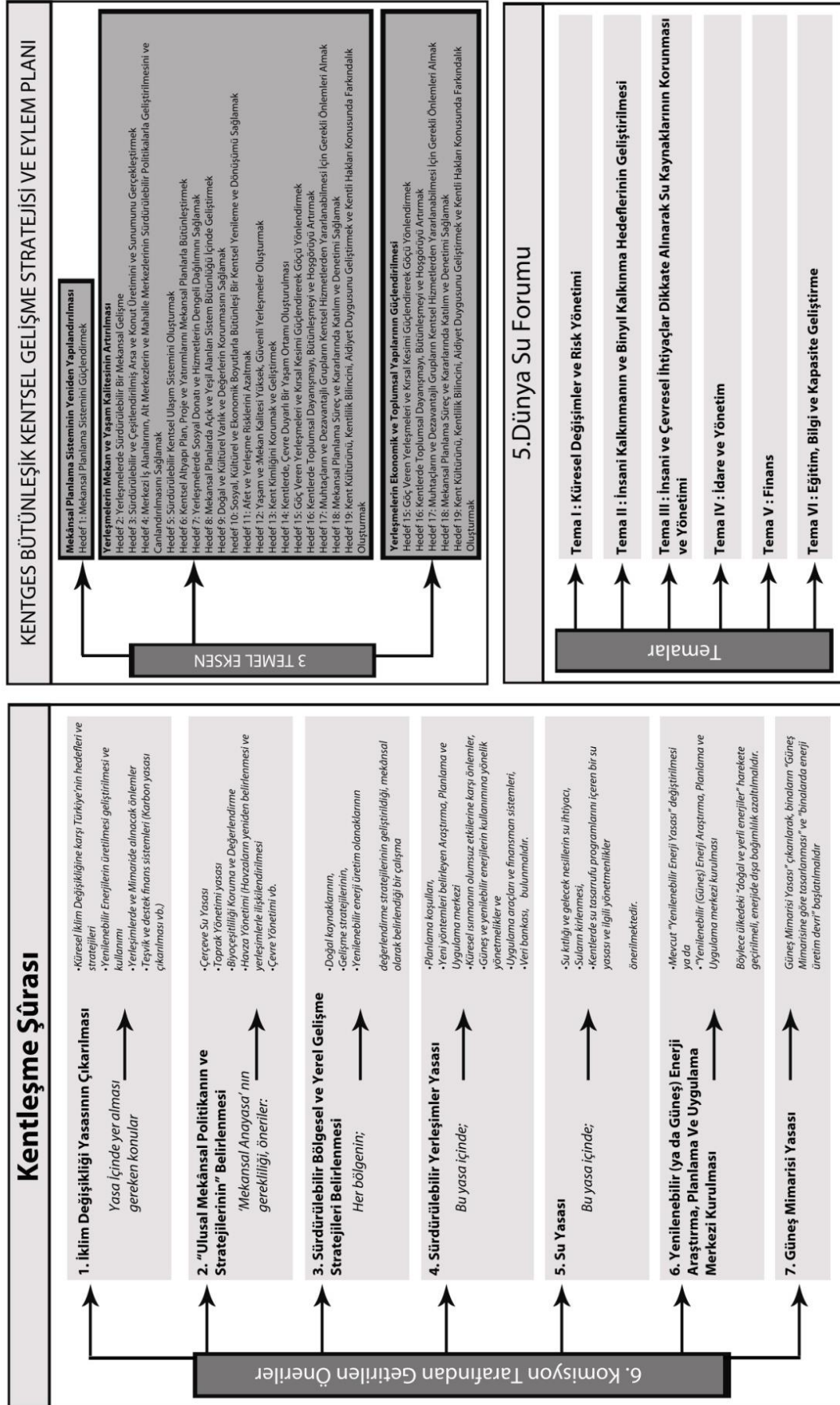
esas alınmış, Türkiye'nin kaynak, fırsat ve imkânlarını en üst düzeyde değerlendirerek, uygulanabilir ve birbiri ile tutarlı hedef, strateji ve eylemler belirlenmiştir.

Kentleşme Şurası ve Kentges çalışmalarının “iklim değişikliği” ve “çevre kirliliği” konularında hassas olduğu görülmektedir. Nitekim bu konular, günümüz kentlerinde yaşanan sorunların ana kaynağıdır. Kentlere yakından bakıldığında, hava, su, toprak gibi yaşam için birinci derecede önemli olan kaynakların aşırı ve yaygın biçimde kirlendiği görülmektedir. Bu nedenle, kentlerin kirli yaşam çevrelerine dönüştüğü, yaşamın olumsuz etkilendiği görülmektedir. Ülke olarak öncelikle “iklim değişikliği” ve “küresel ısınma” gerçeği kabul edilmeli; BM İklim Değişikliği Sözleşmesi ve Kyoto Protokolü gibi uluslararası çalışmalara paralel olarak, etkin bir “İklim Politikası” geliştirilmeli; ülkenin bütün kaynakları ve olanakları “İklim değişikliğine” karşı değerlendirilmeli, iklim değişikliğinin uzun vadede durdurulması için şimdiden etkin tedbirler alınmalı ve uygulanmalıdır. Bu çerçevede; iklim değişikliği ve çevre kirliliğinin doğal kaynaklar üzerindeki etkilerinin anlaşılması bağlamında Dünya Su Forumu incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

5. Dünya Su Forumu'nun tematik süreci “Farklılıkların Suda Yakınlaşması” ana temasına odaklanacak şekilde “piramit” yaklaşımdan faydalanmıştır. Bütün temalar, konular ve oturumlar; aktörlerin, sektörlerin, bugünkü nesillerin ve gelecek nesillerin arasında bulunan sudaki farklılıkların bir araya gelmesi hedefiyle; tecrübelerin, tavsiyelerin ve taahhütlerin başarılmasına rehberlik etmişlerdir. Bütün sektörlerden, kıtalardan ve farklı uzmanlık alanlarından gelen katılımcılar, Forum'un ana amacı olan “Farklılıkların Suda Yakınlaşması”yla ilgili olarak; çözülmesi gereken altı temel sorun belirlemişlerdir. Bu sorunlar, 5. Dünya Su Forumu'nun altı ana teması olmuş ve her bir temanın altında üç ila beş konu olacak şekilde toplamda 23 konu başlığı belirlenmiştir. Her bir tema için tematik koordinatörler belirlenmiştir. Koordinatörlerin görevi temaları, temaların altında bulunan konu ve oturumları resmi ve sivil kurumlarla, üniversitelerle ve diğer kuruluşlarla iş birliği içerisinde; tecrübeleri, eylemleri belirleyerek ayrıca paydaşlar, sektörler ve bölgeler arasındaki farklılıkları yakınlaştırıp, bu farklılıklar arasında köprü oluşturacak tavsiyeleri, taahhütleri ve eylemleri kesin ve açık olarak ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım ile 6 temel soruna iş birliği ortamında somut çözümler önerilmiştir (5.Dünya Su Forumu, 2009).

Sonuç olarak; çevreyi korumak, su kaynaklarının kalitesini ve miktarını korumak, yeni su kaynakları bulmak gibi ortak hedeflerin gerçekleştirilmesi için;

- Doğal çevreyi kentsel kalkınma ve iklim değişikliğinin kümülatif etkilerinden korumak,
- Su kaynaklarını ve buna bağlı biyolojik çeşitliliği korumak için arazi kullanımını kısıtlamak,
- Kırsal alanlardaki su teminini de göz önünde bulunduran, en gelişmiş su, sıhhi hizmetler ve yağmur suyu yönetimi teknikleri geliştirmek,
- Suyun verimliliğini, üretimde ve ürünlerde yeniden kullanımını optimize etmek ve suyun kirlenmesini sınırlamak, yönetmek ve kontrol etmek
- Altyapıları, olağanüstü olaylara karşı koyabilecek ve değişen koşullarda işlevlerini yerine getirebilecek şekilde yeniden tasarlamak ve geliştirmek için planlar yapmak ve uygulamak,
- Sürdürülebilir su yönetimleri ve ekonomik kalkınmayı sağlamak için eğitim, öğretim ve teknoloji transferleri için teşvik unsurları sağlamak (5.Dünya Su Forumu Sonuç Bildirgesi, 2010, s.52) gibi önlemler alınmalıdır.

Şekil.3.17: Çalışma kapsamında geliştirilmiştir (5.Dünya Su Forumu).

KAYNAKLAR

- 5.Dünya Su Forumu. (2009). İstanbul.
Kentleşme Şurası Sonuç Bildirgesi. (2009). Ankara.
Kentleşme Şurası; İklim Değişikliği, Doğal Kaynaklar, Ekolojik Denge, Enerji Verimliliği ve Kentleşme Komisyonu 6, (2009). Ankara.
5.Dünya Su Forumu Sonuç Bildirgesi. (2010, s.52). İstanbul.
İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı 2011-2023, (2012). Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
Ateş, İ. (2008). Küresel Isınmanın Sebep Olacağı Siyasal ve Ekonomik Gelişmeler ve Muhtemel Türkiye Yansımaları. Gebze: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, 76 s.
Babuş, D. (2005). Küresel Isınma Sorununun Uluslararası Çevre Politikası İçerisinde İrdelenmesi ve Türkiye'nin Yeri (Yüksek Lisans Tezi). Adana: Ç.Ü. FBE, Peyzaj Mimarlığı ABD, 212, s.
Ceylan, A. (2005). *İklim Değişikliğinin Su Kaynaklarımıza Etkisi*,(Ed. Sen, Zekai). İstanbul: Su Vakfı Yayınları.
Dündar, M. S. (2007). Su Kaynaklarının Uluslararası Sorun Oluşturması (Y. Lisans Tezi). Trabzon: KTÜ SBE, Uluslararası İlişkiler, ABD., Uluslararası İlişkiler Programı, s.157.
Kentges Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı, (2009), 2010-2023.
Kentleşme Şurası. (erişim 09.08.17). www.kentges.gov.tr adresinden alınmıştır
Kocabaş, A. (2000). Urban conservation planning and development outcomes in central Istanbul and Central London: 1969-1989' published PhD (2010). London South Bank University.
Kocaman, F. Ö. (2009). Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Küresel Isınmaya Bakışı ve Faaliyetleri (Y. Lisans Tezi). Ankara: A. Ü. SBE, Sosyoloji ABD., 227s.
Selçuk, I. Ş. (2009). Küresel Isınma, Türkiye'nin Enerji Güvenliği ve Geleceğe Yönelik Enerji Politikaları (Yüksek Lisans Tezi). 166. Ankara: Ankara Üniversitesi, SBE, İktisat ABD.
T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı. (2009). Kentleşme Şûrası. Ankara: İklim Değişikliği, Doğal Kaynaklar, Ekolojik Denge, Enerji Verimliliği ve Kentleşme Komisyonu.
Türkeş, M. (1997). Hava ve İklim Kavramları Üzerine. *TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi*, 36-37, Ankara.
Türkeş, M. (2007). Küresel İklim Değişikliği Nedir? Temel Kavramlar, Nedenleri, Gözlenen ve Öngörülen Değişiklikler. *I. Türkiye İklim Değişikliği Kongresi-TİKDEK*. İstanbul: İTÜ.
Ulusoy, K. (2007). *Su Pazarı : Küresel Ticaretin Son Hedefi*. Ankara: Kristal Kitapları.
Yaşar, D., & Yıldız, D. (2009). *Küresel Isıtılan Dünya ve Su*. İstanbul: Truva Yayınları.